

Guíxols a Girona, S.A., concessionària del servei públic regular de transport de viatgers per carretera de Girona a Sant Feliu de Guíxols i s'Agaró, amb fillola desviació des de la cruïlla de la C-250 a la Font de la Pòlvora i Vila-roja d'Onyar. I és fusionada a TEISA el 1987.

1992.- Compra del material mòbil i drets concessionals de transport de viatgers per carretera a l'empresa Güell i Güell de Camprodon, material i concessions que s'incorporen a TEISA de manera immediata.»

A més a més de les concessions que tot just acabem de citar, TEISA també posseeix les següents:

«Figueres-Lladó (km 15).

De Girona a Ripoll, a Vic, a Figueres i a Santa Coloma de Farners. Olot-Setcases amb fillola de Camprodon a Molló i de Sant Pau de Segúries a Ripoll (km 455).

De Besalú a Barcelona amb incorporació d'una parada a la Universitat Autònoma de Barcelona de Bellaterra i ampliació des de Sils a Lloret de Mar (km 199).

Olot-Barcelona per Besalú, Banyoles i Sarrià de Ter, amb prolongació d'Olot a Ripoll i d'Olot a Camprodon i de Camprodon a Barcelona per Sant Joan de les Abadesses i Ripoll, amb incorporació d'un ramal a la Universitat Autònoma de Bellaterra (km 376).»

Es tracta, com es veu, i d'acord amb el títol del llibre, d'una xarxa ben nuada i d'una importància capital en el camp del transport de viatgers del nord-est català.

Pel que fa al nombre i a les marques de vehicles utilitzats per l'empresa en el decurs d'aquests setanta-cinc anys, la seva relació puntual va ser, potser, excessivament llarga. No podem bandejar, però, la seva constant expansió en els darrers quaranta anys. I així trobem que si l'any 1958 el nombre de vehicles era de 35 i el 1972 de 44, l'any 1995 ja havia augmentat fins a 64, amb les marques següents:

21 Pegaso, 1 Setra-Pegaso, 11 Man-Pegaso, 2 Barreiros, 13 Scania, 23 Mercedes, 1 Iveco i 2 Volkswagen.

Una flota de debò.

En resum, que cal felicitar a TEISA pel seu 75è aniversari i, sobretot, al senyor Antoni Maria Rigau i Rigau per haver-nos posat a l'abast la història d'una empresa de tanta importància i, fins avui, tan desconeguda. La prosa fàcil, planera i amena del senyor Rigau fa agradable la lectura del llibre i li volem agrair ben sincerament.

Narcís Puigdevall i Diumé

El quart poder i la primera Dictadura

COSTA FERNÁNDEZ, Lluís.

La Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930).

Comunicació i propaganda a les comarques gironines.

Col·lecció Camí Ral, núm. 8.

Dalmau, editor. Barcelona, 1995, 348 pàg.

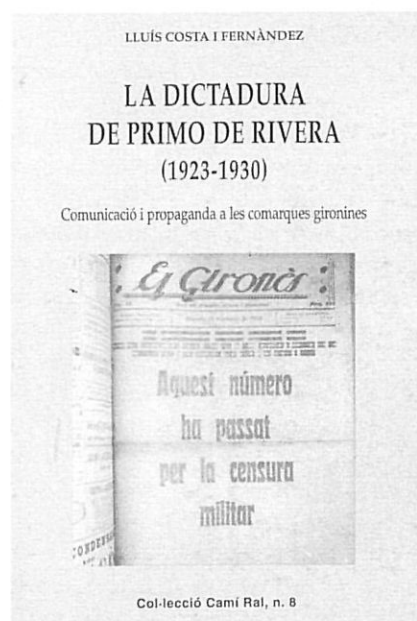
No descobrirem res en afirmar que Lluís Costa és un expert coneixedor de la història de la premsa a l'àmbit gironí. N'ha donat proves fefaents a través de diverses publicacions i encara té, a punt de sortir, un altre treball de caràcter general i sintètic sobre el periodisme a les nostres comarques. La seva obra més destacada, però, —de moment, perquè ens permetem esperar d'ell encara moltes més coses— és la que ara acaba d'aparèixer i que recull bàsicament la seva tesi doctoral, llegida a la Universitat de Girona l'any 1994.

Es tracta d'un llibre voluminós, dens de contingut, que imposa en el moment d'emprendre'n la lectura, però que té la virtut d'anar despertant interès i curiositat a mesura que hom s'hi endinsa, perquè, a més, és planer i amè. És llavors, precisament, quan hom queda gratament sorprès de la quantitat de material que l'autor ha manejat, de

les notícies que aporta i del retrat que ens fa de la societat de l'època i dels qui la van governar a partir del cop d'estat de l'any 1923, a càrrec del general Primo de Rivera.

Al llarg del seu extens treball, Costa analitza sobretot a través de la premsa, la línia d'actuació d'una Dictadura que, al començament, és ben rebuda fins i tot per nuclis que hi havien de ser contraris. I és que la necessitat d'una regeneració, que predicava Primo de Rivera, influït pels plantejaments de Calvo Sotelo però encara més pel tarannà controlador i repressiu de Martínez Anido, era un sentiment compartit per molts estaments descontents de la Restauració. Com sol passar sovint, però, la corrupció d'una època va ser substituïda, a la llarga, per altres disbauxes i, si més no, per les lluites internes, les intrigues entre teòrics coreligionaris, l'aparició dels oportunistes de torn i un llarg etcètera que el llibre posa en evidència.

Primo de Rivera va pretenir basar el seu règim en una propaganda constant a la premsa, generada per ell mateix o els seus servidors a base de notícies oficioses que era obligatori publicar. I ho va completar amb una rigorosa censura que va impedir que trascendís allò que no interessava al govern. Tot i això, no hi hagué una unitat clara de criteri quant a aquestes prohibicions i aquesta no és més que una mostra d'un dels errors que Costa atribueix als primoriveristes: la seva manca de coherència, les constants contradiccions, l'escàs uniformisme ideològic, en definitiva i aplicant-ho ja al conjunt, una manca de projecte polític consistent. Tot això motiva, de fet, la caiguda de la Dictadura. L'intent de dirigir l'opinió pública mitjançant la

Col·lecció Camí Ral, n. 8

premsa, resultà, a la llarga, fallit. El que no va variar mai –i al llarg de la nostra història ho hem aguantat tantes vegades!– fou l'anticatalanisme acèrrim desplegat des de bon començament, malgrat que el previ contacte del dictador amb Catalunya, a través de la Capitanía General de Barcelona que ostentava i des d'on es pronuncià, feia preveure que el tracte seria molt diferent. Aquesta fòbia contra la cultura catalana –més encara contra la popular, puix que l'altra es considerava elitista i, per tant, de poca divulgació– portà suspensions o clausures de periòdics, entitats, institucions, empresonaments de persones, etc. El llibre és molt alligador i exhaustiu al respecte.

Encara que la desfílada dels personatges més controvertits –governadors civils, delegats governatius, censors, oportunistes– al llarg de les pàgines d'aquest estudi, sigui més per corroborar les tesis de l'autor que per donar-ne detalls biogràfics, la lectura dels comentaris i la panoràmica global que permet endevinar, ens il·lustra molt bé sobre la Girona d'aquell temps i, a la vegada,

sobre altres poblacions importants de les comarques. Precisament analitzant aquests protagonistes, amb noms i cognoms, Lluís Costa es permet demostrar que la pretesa renovació de càrrecs i d'estils que proposava inicialment la Dictadura primoriverista no tingué, ni de molt, l'abast que es perseguia. D'altra banda, en el sac de la *Unión Patriótica*, quan es creà, hi anà entrant tota una variada mostra d'individus que, per damunt de l'esperit de servei, tenien només l'afany del poder pel poder. Els grups d'intrigants van comptar, a vegades, amb el suport d'algun periòdic i, a través del que quedà escrit, es veuen les tensions i les picabaralles.

La línia seguida per la dictadura de Primo de Rivera va proporcionar –i aquesta conseqüència també s'ha de tenir en compte– una eina de treball a un altre dictador posterior: Franco. Els franquistes en van aprofitar el que van voler. I algunes idees les van encara perfeccionar. La premsa, per exemple, gaudí d'una certa independència, tot i el clima d'incertesa i de temor que generaven els càstigs, durant el període

1923-1930. En temps de Franco, en canvi, no fou considerada el quart poder. Només l'Estat podia tenir poders (i encara confonent els termes Estat i Règim) i la premsa era un instrument al seu servei.

El llibre de Lluís Costa –la seva tesi doctoral, en suma– ens ajuda molt bé a entendre una època de la nostra història contemporània que val la pena tenir present. *I com que la història és mestra de la vida* –com va dir el filòsof grec– em permeto acabar aquest comentari reproduint, resumida al màxim, la frase que Josep Ayats va pronunciar amb valentia a l'Assemblea Consultiva General del 16 de gener de 1928: «Habéis destruido... todo lo que habéis querido, pero no os habéis dado cuenta... de que solamente podáis destruir lo externo y quedava, vigorosa y purificada, el alma». Efectivament, això ha fet que avui puguem estar llegint el magnífic llibre de Lluís Costa i fent-ne el comentari en català i amb llibertat. I sempre serà així. Cal confiar-hi.

Joan Domènech Moner

novetats – novetats – novetats – novetats

ANTON PELAYO, Javier. «L'alfabetització en blanc i negre. Apunts quantitius sobre la ciutat de Girona al 1787», dins *L'Avenç*, 199 (gener 1996), pàg. 44-47.

BADIA, Joan i altres. *Llançà a l'època medieval*. Aportació al seu estudi. Girona, Edicions El Brau, 1995, 187 pàg.

CANAL i ROQUET, J. i altres. *La ciutat de Girona l'any 1535*. Girona, Ajuntament, 1995, 33 pàg.

COSTA, Ernest; PONTACQ, Joan; PORXAS, Jordi. *Arbres monumentals. 161 plantes d'anomenada del Pla de l'Estany*. Girona, Edicions El Brau, 1995, 112 pàg.

COSTA, Lluís. *La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Comunicació i propaganda a les comarques gironines*. Barcelona, R. Dalmau, 1995, 348 pàg.

El Ter. *Un riu per viure-hi*. Manlleu, Grup de Defensa del Ter, 1995, 91 pàg.

FERNÁNDEZ i TRABAL, Josep. *Una família catalana medieval. Els Bell-lloc de Girona, 1267-1533*. Montserrat, Publicacions de l'Abadia, 1995, 454 pàg.

Joaquim Xirau 1895-1946. Bibliografia. Figueres, Ajuntament i Diputació de Girona, 1995, 16 pàg.

LLONGARRIU, Ramon. *Un any a pagès*. La comarca d'Olot: una agricultura cerealista i de subsistència. Olot, llibres de Batet, 1995, 122 pàg.

MARQUÈS i SURINACH, Joan. *Vilademuls. Un municipi amb personalitat pròpia*. Girona, Ajuntament de Vilademuls, 1995, 168 pàg.

Mossé ben Nahman i el seu temps. Simposi commemoratiu del vuitè centenari del seu naixement 1194-1994. Girona, Ajuntament, 1995, 339 pàg.

OLIVERAS, Josep. *Art i esport*. Textos de Josep M. Casanovas. Olot, Ajuntament de Mieres, 1995, s. p.

PASCUAL, Ramon i altres. *Els bolets*. Girona, Edicions Intercomarcals, 1994, 160 pàg.

PUIGVERT i PLANAGUMÀ, Gemma. «Estudi dels manuscrits científics del monestir de Santa Maria de Ripoll. Notes per un estat de la qüestió (I)», dins *Faventia*, 17/1 (1995), pàg. 89-118.

ROURA BATET, José. *Narraciones y relatos*. Girona, Imp. Palahí, 1995, 96 pàg.

SALVATELLA, Josep M. *Llançà, de festa*. Aquarel·les de J. Martínez Lozano. Girona, Edicions El Brau, 1995, 102 pàg.

Scientia Gerundensis, 21. Universitat de Girona, 1995, 225 pàg.

SUNYER i AÍMERIC, Salvador. *Llibre de coneixences*. Il·lustracions de Lluís Mateu. Girona, Ajuntament de Salt, 1995, 135 pàg.